

CANADIAN BLACK
FARMERS ASSOCIATION

ÀWỌN ÈSO ÀŞÀ TÍ A FẸRÀN JÙLỌ

TÍTA ÀTI PIPIN

Ìtọsọ̀nà àkọjọ̀pọ̀ láti ran àwọ̀n àgbẹ̀ dúdú, Áfíríkà àti Caribbean lówọ̀ láti ta àwọ̀n èso ọ̀gbìn tí wọ̀n fẹ̀ràn ní àşà ibílẹ̀ wọ̀n nínú iṣẹ̀ àgbẹ̀ Kánádà. Ẹ̀gbẹ̀ Àwọ̀n Àgbẹ̀ dúdú ti Kánádà ló dá a sílẹ̀.

Pe wa ni: <https://canadianblackfarmers.ca> tabi info@canadianblackfarmers.ca

Pẹ̀lu atilẹ̀yin lati:

Canada

ÀKÍYÈSÍ PÀTÀKÌ

A kò gbọdọ tún apa kan ninu iwe yii tabi kí a fi ranṣe ni eyikeyi ọna tabi ni eyikeyi ọna, tabi kí a toju sinu ibi ipamọ data ati eto igbapada, laisi aṣe kikọ teḷe lati ọdọ Canadian Black Farmers Association.

Ẹtọ àdàwò © Canadian Black Farmers Association 2026. Gbogbo ẹtọ ni a fipamọ.

ÀWỌN ÌLÀNÀ ÀTI ÌPÍLÉ

Àwọn ọfin àti ilànà wọnyí (“Àwọn ọfin àti ilànà”) ló ní darí lílo Ìwé Ìtọsónà Orisun yíí (“Ìtọsónà”) tí Ẹgbé Àwọn Agbẹ Aláwọ Dúdú ti Kánádà ṣe àgbékalẹ̀ rẹ̀. Ẹgbé Àwọn Agbẹ Aláwọ Dúdú ti Kánádà ló ní iwé Ìtọsónà yíí. Nípa lílo iwé Ìtọsónà yíí, o fihàn pé o ti ka àwọn ọfin àti ilànà wọnyí, o si ti gbà láti tẹlé wọn nígbà gbogbo.

Àwọn ọfin àti ilànà wọnyí ní gbólóhùn ìpinnu àrìyànjìyàn kan tí ó ní ipa lórí ẹtọ rẹ̀ nípa bí a ṣe lè yanjú àrìyànjìyàn. Jọwọ̀ ka á pèlú iṣọra.

Ohun iní Ọgbón

Gbogbo àkóónú tí a tẹ̀ jade tí a sí ṣe ní Ìtọsónà wa jẹ̀ tí Ẹgbé Àwọn Agbẹ Aláwọ Dúdú ti Kánádà àti àwọn olúdá iwé Ìtọsónà. Ẹyí ní, ṣùgbón kò ní ààlà sí àwọn àwórán, ọrọ̀, àmì idámọ̀, àwọn iwé, àwọn fáìlì tí a lè gbà sílẹ̀ àti ohunkóhun tí ó bá ṣe àfikún sí iṣètò iwé Ìtọsónà wa.

Lílò Tí Ó Tọ̀

Gégé bí olùlò iwé Ìtọsónà wa, o gbà láti lo iwé Ìtọsónà wa ní ọfin, kí ṣe láti lo iwé Ìtọsónà wa fún àwọn ète tí kò bófin mu, àti láti má ṣe:

- Fífi ọwọ̀ kan àwọn olùlò miíràn nínú iwé ìtọni wa tàbí kí wọn fi ọwọ̀ kan àwọn olùlò miíràn nínú iwé ìtọni wa;
- Fífi ẹtọ̀ àwọn olùlò miíràn nínú iwé ìtọni wa rú;
- Fífi ẹtọ̀ ohun-iní ọgbón inú iwé ìtọni wa rú;
- Fífi ọwọ̀ kan iwé àkọsílẹ̀ olùlò miíràn nínú iwé ìtọni náà;
- Fífi ọwọ̀ kan iwé ìtọni náà; Síṣe ohunkóhun tí a lè kà sí ẹtàn; tàbí

Tí a bá gbàgbọ̀ pé o ní lo Ìtọsónà wa láitọ̀ tàbí ní ọ̀nà tí ó rú àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí, a ní ẹtọ̀ láti gbé àwọn igbésẹ̀ ọfin èyíkẹyíí tí ó yẹ láti dènà ọ̀ láti wọlé sí Ìtọsónà wa.

Ìdíwọ̀n Ojúṣe

Ẹgbé Àwọn Agbẹ Adúláwọ̀ tí Canada àti àwọn olúdarí wa, àwọn aláṣe, àwọn aṣojú, àwọn ọ̀sìṣe, àwọn ẹ̀ka ilé iṣe wa, àti àwọn alábaáṣiṣepọ̀ wa kò ní jẹ̀ onídúúrọ̀ fún èyíkẹyíí igbésẹ̀, ẹtọ̀, àdánù, ibàjẹ̀, gbèsè àti ináwọ̀ pèlú owó ọfin láti lílo Ìtọsónà rẹ̀.

Ìdásílẹ̀

Àyáfi níbi tí ọfin tí kà á léèwọ̀, nípa lílo Ìtọsónà yíí o máa san ẹsan àti kí o má ṣe fi ẹsùn kan Canadian Black Farmers Association àti àwọn olúdarí wa, àwọn aláṣe, àwọn aṣojú, àwọn ọ̀sìṣe, àwọn ẹ̀ka ilé iṣe wa, àti àwọn alábaáṣiṣepọ̀ wa láti inú èyíkẹyíí igbésẹ̀, ẹsùn, àdánù, ibàjẹ̀, gbèsè àti ináwọ̀ pèlú owó ọfin tí ó dide láti inú lílo Ìtọsónà wa tàbí ìrúfìn rẹ̀ sí àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí.

Ọfin Tó Wà

Àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí ní ọfin Ìpínlẹ̀ British Columbia ní sàkóso.

Ìpinnu Àrìyànjìyàn

Láìka àwọn iyátọ̀ tí a sọ nínú Àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí sí, tí iwọ̀ àti Ẹgbé Àwọn Agbẹ Aláwọ Dúdú ti Canada kò bá le yanjú àrìyànjìyàn èyíkẹyíí nípasẹ̀ ijíròrò àìjẹ-bí-àṣà, nígbà náà iwọ̀ àti Ẹgbé Àwọn Agbẹ Aláwọ Dúdú ti Canada gbà láti fi ọ̀ràn náà sílẹ̀ níwájú olúdájọ̀.

Ìpínyà

Tí a bá rí i pé èyíkẹyíí nínú àwọn ilànà tí a gbé kalẹ̀ nínú Àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí kò báramu tàbí kò báramu lábẹ̀ àwọn ọfin tó yẹ, àwọn ilànà wọnyen yóò di aláilágbára, a ó sì yọ̀ wọn kúrò nínú Àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí. Gbogbo àwọn ipèsè miíràn kò ní ní ipa lórí iyókúro náà àti pé àwọn iyókú Àwọn Ọfin àti Ilànà wọnyí yóò sì jẹ̀ òótọ̀.

Àwọn Ìbáṣepọ̀

Jọwọ̀ kàn sí wa tí o bá ní ibèèrè tàbí ànyàn. Àwọn iwífún wa ni wọnyí:

Tẹli: (778) 552-8238 tàbí Ìmeeli: info@canadianblackfarmers.ca.

Ẹ KÁÀBỌ	02
ÀWỌN ÀKÓKÒ NÍNÚ ÌWỌN	03
ÌFÍHÀN	04
YÍYÀN ỌJÀÌŞÀKÓSO DÍDÁRA	05
ÌTỌJÚ LẸYÌN ÌKÓRÈ	06
ÌKÓJỌ	06
ÀWỌN ỌGBỌN OWÓ	07
ÌRÌNNÀ ÀTI ÌŞÈTÒ	08
TÍTÀ ÀTI TÍTÀ	09
ÌBÁMU ÌLÀNÀ	10
ÌTỌJÚ ÀKOSÍLẸ	11
ÀTÚNYÈWÒ ÀTI ÌŞÀYÈWÒ	12
PÍN PÍN ÀDÚGBÒ ÀTI ORÍLẸ-ÈDÈ	12
ÀWỌN IRINSẸ, OHUN ÈLÒ, ÀTI ÌŞÈTÒ	13
ÀWỌN ỌJÀ TÍ A FI KÚN	14
ÀWỌN ỌJÀ ÀGBÈ KÁRÍ KÁNÁDÀ	16
ÀWỌN ÀWÒRÁN ÌFOWỌSOWỌPỌ ÀTI ÀWỌN ẸRỌ AMÚŞẸDÁ	17
ÌŞÒWÒ ẸRỌ-ÌTAJÀ	21
ÀTI ÀWỌN PẸPẸ TÍTÀ LÓRÍ AYÉLUJÁRA	22
ÌŞOFÚNNI ÀŞÀ ÀTI ÌTÀN	23
ÌNÁWÓ ÀTI ÀWỌN ÈTÒ ÀTÌLẸYÌN	24
ÌKÁDÌÌ	29

Ifihan

Fún àwọn àgbẹ̀ dúdú, Áfíríkà, àti Caribbean (BAC) ní Kánádà, gbígbín àwọn èso tó ní itumọ̀ àṣà jẹ ọ̀nà sí agbára ọ̀nǹjẹ, àlàáfíà àwùjọ, àti agbára ọ̀rọ̀ ajé. Ìtọ̀sọ̀nà yìí n ran àwọn àgbẹ̀ lówọ̀ ju iṣẹ̀ àgbẹ̀ lọ, ó n ran ọ̀ lówọ̀ láti lóye bí a ṣe n ṣe àkójopọ̀ ọ̀nǹjẹ lẹ́yìn ikórè, iye owó rẹ̀, àpọ̀ ipamọ̀ rẹ̀, àwọn ilà̀nà, ètò iṣiṣẹ̀, àwọn ọ̀nà ipinkiri rẹ̀, àti àmì àṣà.

Ète rẹ̀ rọ̀rùn:

Ràn ọ̀ lówọ̀ láti kọ̀ àwọn ilé-iṣẹ̀ tó ní èrè, tó ṣeé gbé, tó sì bá àṣà mu tí wọn n so àwọn agbègbè àjèlì pọ̀ mọ̀ àwọn ọ̀nǹjẹ tí wọn mọ̀.

Ìtọ̀sọ̀nà yìí ní àwọn apá tó kún rẹ̀rẹ̀ lórí:

1. Yìyan Irugbin
2. Iṣakoso Didara
3. Iṣakoso Lẹhin Ikore
4. Ikojopọ
5. Awọn oḡbọ̀n idiyele
6. Ọ̀kọ̀ gbígbe ati Awọn ilana iṣe-ona
7. Titaja ati Tita
8. Ifaramọ̀ ofin (Orile-ede ati Agbegbe)
9. Itọju-igbasilẹ
10. Atunyẹwo ati Iṣiro
11. Awọn ikanni Pinpin Agbegbe ati Orile-ede
12. Awọn irinṣe, Awọn ohun elo, ati Awọn Alabaṣepọ̀ Iṣe-ona
13. Awọn oja ti a fi kun iye
14. Awọn oja Agbe ni Kariaye
15. Awọn awoṣe Iṣọkan ati Awọn amayederun Pipin
16. Awọn iru ẹ̀rọ titaja itanna ati ori ayelujara
17. Iṣamisi asa ati Itan
18. Awọn Eto Isuna ati Atileyin (Awọn eto iṣe-ogbin-pato + Awọn eto iṣe-ogbin)

1. Yíyan irugbin

YAN AWỌN IRUGBIN TI O FẸRAN NI AŞA TI O BAAMU IBEERE AGBEGBE ATI AWỌN IPO IDAGBASOKE KANADA.

Awọn irugbin olokiki pẹlu:

- Okra
- Callaloo / Amaranth ti Afirika
- Bonnet Scotch ati ata Afirika
- Eggplant ti Afirika / ẹyin oḡba
- Ewe kikoro
- Ewe Jute
- Ewe melon Egusi
- Ewe ọdunkun didùn
- Ẹyin oḡba Afirika

Bii o şe le yan awọn irugbin daradara:

- Şe àfikún àwùjọ rẹ nípasẹ̀ àwọn ìjíròrò àìşedéédé, àwọn ẹgbé àkójopò, àwọn ijọ, àti àwọn ilé itajà àşà.
- Bá àwọn ilé oúnjẹ àti àwọn oníşòwò oúnjẹ sòrò láti lóye àwọn ohun tí wọn n béeèrè fún gidigidi tí wọn sáà maa n kó wọlé.
- Dán àwọn irúgbìn tí a kò mò wò ní àwọn ilẹ̀ kékeré tàbí àwọn ilé itajà.
- Şe àyẹ̀wò ìwọlé sí irúgbìn láti ọ̀dọ̀ àwọn olùpèsè láti orílẹ̀-èdè òkèèrè, àwọn ilé itajà Áfríkà/ Caribbean, tàbí àwọn pàşípààrò àwùjọ.
- Tẹ̀lé bí ojú ojó şe lè yípadà — şe àfiyèsí àwọn irúgbìn igbà kúkúru tàbí àwọn irúgbìn tí ó rọ̀rùn fún èéfin.

”

Yíyí àwọn irugbin àti lílo ọ̀nà ìgbìn-ẹ̀rọ̀ ìbílẹ̀ maa n mú kí ilẹ̀ dára sí, ó sì maa n bá àwọn àşà ìgbé àwọn baba nílá mu.

2. Işakoso Didara

ÈTÒ DÍDÁRA TÓ WÀ NÍ ÌBÁMU PẸ LÚ ÀWỌN ONÍBÀÁRÀ N GBÉ ÌGBẸKẸ LÉ RÓ, Ó SÌ N RÍ I DÁJÚ PÉ ÀWỌN OJÀ RẸ BÁ ÀWỌN OHUN TÍ A RETÍ MU.

Àwọn àmi dídára pẹlú:

- Tuntun
- Àwọ àti ìrísí
- Gígùn
- Àísí àwọn kòkòrò, egbò, tàbí ìjẹrà
- Ìşòkan fún àwọn olùrà ojà

Àwọn Ìlànà Tó Dáa Jùlọ:

- Gbígbéré nígbà tí ó bá ti dàgbà tán kí adùn àti igbà tí ó bá ti wà ní ìpamọ.
- Kọ àwọn ọ̀sìşẹ nípa Ìlànà Imótótó àti àyèwò.
- Lo àwọn irinşẹ àti àpótí tí ó lè dáàbò bo ounjẹ.
- Şàyèwò àwọn èso (owó gíga, ìwọ̀n, ìşéjú-àáyá).
- Şe àtúnşẹ àwọn èso tí kò pé sí àwọn ojà tí a fi kún iye bí obe tàbí ewébé dídí.

Dídára tó dúró şinşin dín èrè kù, ó dáàbò bo àjọşepọ̀ pẹlú àwọn oníbààrà, ó sì n mú kí orúkọ rere işẹ rẹ lágbara sí i.

3. Itọjú Lẹyìn Ìkórè

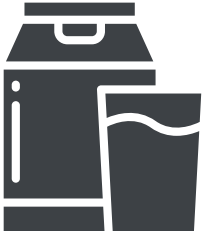
ŞÍŞẸ ÀTÚNŞẸ TÓ DÁRA LẸYÌN ÌKÓRÈ MÁÁ N PA ÌTURA MỌ, Ó MÁÁ N DÈNÀ ÌBÀJẸ, Ó SÌ MÁÁ N MÚ KÍ IYE OJÀ PỌ SÍ I.

Awọn igbese pataki:

- ▶ Fi igi náà sílẹ
Nígbà tí o bá n kórè àwọn ẹfọ onígi (tòmáti, ata) fi igi náà sílẹ kí ó lè pé sí i.
- ▶ Yọ oorú oko kúrò kíákíá
Lo àwọn àgọ ìbòjú nígbà ìkórè àti itọjú tútù (afẹfẹ, àwọn àpò yinyin, firíji).
- ▶ Fọ pẹlẹpẹlẹ
Fi omi omi fọ èso náà pẹlú ìfún pá kékeré. Yera fún fifọ àwọn ewéko onígi.
- ▶ Lo àwọn àpótí tí ó ní ààbò ounjẹ.
Àwọn àpótí tàbí àpótí tí afẹfẹ n fẹ máa dín işàn omi kù.
- ▶ Fọ àwọn irinşẹ àti ojú ilẹ mọ.
Fọ àwọn ọ̀bẹ, àpótí, tàbí, àti àwọn ibi ìpamọ kí o tó lò ó àti lẹyìn lílò.
- ▶ Dín ìfowókàn kù.
Diẹ lára ọwọ = ìpalára diẹ àti ìgbésí ayé gígùn.
- ▶ Ìpamọ tútù
Lo àwọn ohun èlò itura tí a lè rìn kiri, àwọn ohun èlò itura tí a lè gbé kiri, tàbí àwọn ibi itọjú tútù tí a pín.

Şe agbekalẹ awọn SOP ti a kọ silẹ fun ikore, fifọ, ati fifi nkan pamọ lati ba awọn işedede aabo ounjẹ ati awọn ibeere CFIA mu.

4. Àkójopò

ÀPÒ ÌPAMỌ NÍ RÍ I DÁJÚ PÉ Ó RỌ, Ó N SỌ ORÚKỌ ÌTAJÀ RẸ DI MÍMỌ, Ó SÌ N BÁ ÀWỌN ÌLÀNÀ ÌṢÀMÌ SÍ ILẸ CANADA MU.

Awọn iru apoti ti a ṣeduro:

- Àwọn ikòkò ifọ tí a tí fọ
- Àwọn àpò ipèsè àwọn
- Àwọn idipò tí a lè fọ
- Àwọn pílásítíkí tí a lè mí tí ó sì lè mú kí óúnjẹ gbóná
- Àwọn idipò tí ó hàn gbangba tí ó lè bàjé

Àwọn eroja ìṣàmì pàtàkì:

- Orúkọ tí a sàbà máa n ló (Gẹ̀ẹ̀sì àti Faransé)
- Ìwọ̀n àpapọ̀
- Orúkọ oko àti àdírẹ̀sì
- Nọmbà ilẹ̀ tàbí kòdù ipẹ̀lẹ̀
- Ojọ́ ifipamọ́
- Orilẹ̀-èdè Ibílẹ̀

” Àmọ̀ràn fún iforúkọsílẹ̀: Lo àwọn ìlànà àṣà, àwọn lẹ̀tà Afrocentric, tàbí itàn lórí àwọn àmì idámọ̀ fún idámọ̀ lésèkèsè.

Awọn olupese Ilu Kanada:

- FoodPak (BC)
- Canpaco (ON)
- Duropac (QC)
- Eco Guardian (national)

5. Àwọn oḡbón idíyelé

ÌYE OWO RẸ GBỌDỌ BO AWỌN IDIYELE ATI Ẹ AFIHAN IYE ASA TI AWỌN OJA RẸ.

▶ Igbesẹ 1: Ẹírò iye owó gidi ti iṣelọpọ

Fi kún un:

- Irugbin
- Awọn ohun ti a fi sinu ile
- Iṣe
- Ipopamọ
- Oḡo gbigbe
- Ibi ipamọ
- Awọn idiyele oja

▶ Igbesẹ 2: Yan awoṣe idiyele kan

▶ Iye owo-púpọ sí iye owó

Owó = Iye Iṣédá + Àlàlà Èrè

▶ Iye owó tí ó dá lórí iye owó

Àwọn èso tí ó níye lórí àṣà lè gba owó gíga.

▶ Igbesẹ 3: Ẹḡda awọn ipele idiyele

- Oniṣowo
- Owo tita
- Awọn iforukọsilẹ CSA
- Awọn ile ounjẹ
- Awọn olura ile-iṣe

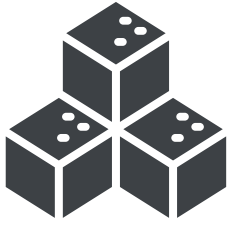
Àpẹẹrẹ iṣirò:

Ohun kan	Iye owo lati Ẹlọpọ	Èrè	Iye Iye Tita	Iye owo osunwon
1 lb okra	\$2.50	\$1.00	\$3.50/lb	\$2.80/lb

”

Iye owo ti o han gbangba n gbe igbẹkele pẹlu awọn alabara ati awọn alabaṣiṣepọ.

6. Ìrinnà àti Àwọn Ìṣètò Ìṣiṣẹ́

ÀWỌN ÈTÒ ÌṢIṢẸ́ TÓ GBẸṢẸ́ MÁÁ NÍ RÍ I DÁJÚ PÉ ÀWỌN OJÀ NÁÀ WÀ NÍ TUNTUN LÁTI OKO SÍ ÒMÍRÀN.

▶ **Ìṣàkóso Èwọ̀n Tútù**

Iwọ̀n otutu to dara julọ: 0–4°C fun oṣoṣo awọ̀n ewe alawọ̀ ewe.

Lò:

- Àwọ̀n àpótí idáná
- Àwọ̀n ọ̀kọ̀ ayókẹ̀lẹ́ tí a fi fíríjì ẹ̀ (tí a yá tàbí tí a pín)
- Àwọ̀n àpò tútù àti àwọ̀n ohun èlò ibòrí

▶ **Awọ̀n ọ̀na Ifijisẹ́**

- Ẹ̀tò àwọ̀n ojó ifijisẹ́ déédéé
- Lo àwọ̀n irinṣẹ́ itọ̀sọ̀nà GPS
- Tẹ̀lẹ́ àwọ̀n ifijisẹ́ pẹ̀lú àwọ̀n iwé-ẹ̀rí, iwé-ẹ̀rí isanwó, àti àkọ̀silẹ́

Ifijisẹ́ pẹ̀lú àwọ̀n àgbẹ́ kékeré míràn dín owó ináwó kù, ó sì mú kí iṣẹ́ rẹ̀ sunwọ̀n sí i. Rí i dájú pé ilà̀nà ifijisẹ́ rẹ̀ tẹ̀lẹ́ àwọ̀n ilà̀nà ààbò oúnjẹ, ó sì bá ilà̀nà HACCP mu, pàápáá̀ jùlọ̀ nígbà tí o bá n bá àwọ̀n oníṣòwò ṣiṣẹ́. <https://www.foodsafety.ca/haccp-programs/what-is-haccp>

7. Títà àti Títà

ETO TITA TO LAGBARA N GBE OKO RE, ITAN RE, ATI AWON OJA RE GA.

▶ Àwọn Ìkànni Títà

Taara-si-Onibara

- Àwọn ojà àgbè
- Àwọn işèlè àwùjọ
- Àwọn ojà ifihàn
- Àwọn ètò CSA
- WhatsApp tàbí àkójọ ibèèrè şáájú àwùjọ

Àwọn Ìbáşepò Ìtajà

- Şe àgbékalè àwọn ilé ìtajà oúnjẹ Afro-Caribbean àti onírúurú àşà pèlú:
- Àwọn àpèşere
- Àpò ikópamó tí a ti şetán fún şèşèli
- Àwọn iwé ipolówó ojà tàbí àwọn káàdi ohunelo

Àwọn Ilé Oúnjẹ àti İşè Oúnjẹ

- Àwọn ilé işè aláwò dúdú àti àwọn ilé işè onírúurú. Fúnni ní àwọn àpótí àpèşere.

Títà Lóri Ayélujára

- Àwọn Pèşè:
  - Shopify
  - Local Line
  - Square
  - Instagram Shops
  - Facebook Marketplace

Àwọn imòran fún àmi-idámò àşà

- Şe afihan àwọn irugbin ogún ati imọ àwọn babanla re
- Sọ itan oko re
- Pin àwọn ilana sise, àwọn ilana oúnjẹ, ati àwọn fidio
- Lo àwọn koodu QR ti o sopọ mọ àwọn igbesi aye agbè tabi àwọn imòran igbaradi

”

Ìtàn gididi n mú kí ìdúróşinşin àwọn oníbààrà àti èkó nípa àşà pò sí i.

8. Ìbámu pẹ́lú ilàna (Orílẹ̀-èdè àti agbègbè)

LÍLO KIRI LÓRÍ ÀÀBÒ OÚNJE ÀTI ÌLÀNÀ NÍ CANADA ŞE PÀTÀKÌ FÚN ÀWỌN ÀGBẸ DÚDÚ TÍ WỌN N GBIN ÀWỌN ÈSO TÓ ŞE PÀTÀKÌ NÍ ÀŞÀ. ÌBÁMU NÁÀ N RÍ I DÁJÚ PÉ OJÀ NÁÀ JẸ ÈYÍ TÍ Ó DÁRA, ÀÀBÒ ÀWỌN ONÍBÁÁRÀ, ÀTI ÀNFÀÀNÍ SÍ ÀWỌN OJÀ TÓ GBÒÒRÒ.

▶ Àwọ̀n Òfin Àpapò:

- Òfin Oúnjẹ Ààbò fún Àwọ̀n ará Kánádà (SFCA) àti Òfin Oúnjẹ Ààbò fún Àwọ̀n ará Kánádà (SFCR): Àwọ̀n wọ̀nyí ló n şàkóso ààbò oúnjẹ, iwé àşẹ, itópínpin, àti àmì fún işòwò àti ikójádé ojà láàárín àwọ̀n agbègbè.
- Òfin Oúnjẹ àti Oògùn (FDA) àti Òfin Oúnjẹ àti Oògùn (FDR): Wọ̀n n şàkóso àwọ̀n ilàna ààbò oúnjẹ, títí kan àwọ̀n afikún àti àmì oúnjẹ tí a gbà láàyè.

▶ Àwọ̀n Ìdábòbò Àşẹ àti Ìdèna Ìdèna:

- Àşẹ Àşẹ: Tí o bá kó oúnjẹ wólé, tí o kó jáde, tàbí tí o bá ta oúnjẹ láàárín àwọ̀n agbègbè, o gbòdò gba iwé àşẹ láti oḍò Ilé Işẹ̀ Àyèwò Oúnjẹ tí Canada (CFIA).
- Ètò Ìşàkóso Ìdèna (PCP): Şíşẹ PCP jẹ dandan fún oḗlòlòpò àwọ̀n ilé işẹ̀ oúnjẹ. Ó şàlàyé bí o şe n dá àwọ̀n ewu ààbò oúnjẹ mò àti bí o şe n şàkóso wọ̀n.

▶ Awọ̀n Ohun tí A Nfẹ̀ Tèlẹ̀:

Awọ̀n eto ipaşẹ gbòdò tọpaşẹ:

- **Igbesẹ kan siwaju:** Mọ ẹnì tí o ta oja rẹ fun.
- **Igbesẹ kan sehin:** Mọ ibiti o ti gba awọ̀n akoonu rẹ.

Pa àkọsilẹ̀ mọ̀ fún ó kéré tán oḗdún méjì láti mú kí irántí rẹ rọ̀rùn bí ó bá pọ̀ndandan.

▶ Awọ̀n Ohun tí a nilò fún síşàmi:

Fun awọ̀n eso ati efo titun:

- Orúkọ Àpapò: Şe àfihàn ojà náà kedere (fún àpẹ̀rẹ, “Àwọ̀n Ewé Callaloo”).
- Iye Àpapò: Sọ iwọ̀n tàbí iwọ̀n rẹ ní awọ̀n iwọ̀n metric.
- Orúkọ àti Àdírẹ̀sì: Fí orúkọ àti ibi işẹ̀ pàtàkì kún un. Orílẹ̀-èdè Ìbílẹ̀: Sọ ibi tí wọ̀n tí gbín ojà náà. (<https://inspection.canada.ca/en/food-labels/labelling/industry/fresh-fruits-vegetable>)
- Àmì èdè méjì: Ìwífún pàtàkì gbòdò wà ní èdè Gẹ̀ẹ̀sì àti Faransé. (<https://inspection.canada.ca/en/food-labels/labelling/industry/bilingual-food-labelling>)

▶ Àwọ̀n Òfin Ìpínlẹ̀:

Ní àfikún sí awọ̀n òfin àpapò, awọ̀n agbègbè ní awọ̀n ilàna pàtò kan:

- **British Columbia:** <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/industry/agriculture-seafood/food-safety>
- **Ontario:** <https://www.omafra.gov.on.ca/english/food/index.html>
- **Quebec:** <https://www.mapaq.gouv.qc.ca/fr/Productions/md/alimentation/>
- **Alberta:** <https://www.alberta.ca/food-safety.aspx>

▶ Awọ̀n Ohun Èlò fún Ìbámu:

- Olúwá Ìtọ̀sọ̀nà CFIA: <https://inspection.canada.ca/en/food-safety-industry>
- Ohun èlò Ìşàmi Ilé-işẹ̀: <https://inspection.canada.ca/en/food-labels/labelling/industry/requirements-checklist>

”

Jíjẹ onímọ̀ nípa àwọ̀n ojà àti títèlẹ̀ ilàna kí şe pé ó n mú kí àwọ̀n ojà rẹ wà ní ààbò nikan, ó tún n mú kí àwọ̀n oníbáárà gbékèlẹ̀ ara wọ̀n, ó sì tún n sí ilẹ̀kún sí ojà tuntun.

Şabẹ̀wọ̀ sí oju opo wẹ̀ẹ̀bu CFIA ní:

<https://inspection.canada.ca/en>

9. Şíşe àkọsílẹ̀

ÀKỌSÍLÈ PÍPÉYE N FÚN IŞE RE LÁGBÁRA ÀTI ÀNFAÀNÍ IRÀNLOWỌ.

► Orin:

- Àwọn ojọ gbígbín, àwọn ohun tí a fi sí, àwọn èso tí a rí
- Àkọjó àwọn oníbààrà
- Àwọn iwé ẹrí àti títa
- Àkọjó ohun èlò
- Àkọsílẹ̀ ààbò oúnjẹ
- Ìdánílẹ̀kọ̀ọ̀ ọ̀sìşẹ̀
- Àwọn ohun èlò ináwó

► Lò:

- QuickBooks
- Excel
- AgExpert
- Google Drive or cloud storage

10. Àtúnjẹwò àti Işàyẹwò

IŞAYẸWÒ TÍ N LỌ LỌWỌ YÍI N JẸ KÍ ÀWỌN ÀGBẸ ŞE İPINNU TÓ DÁ LÓRÍ İMỌ, MÚ KÍ IŞE WỌN SUNWỌN SÍ I, KÍ WỌN SÌ MÚ KÍ İPA WỌN PỌ SÍ I. NİPA ŞİŞAYẸWÒ DÁTÀ ÀTI ÈSÌ ÀWÙJỌ, ÀWỌN ÀGBẸ DÚDÚ LÈ ŞÁTÚNŞE ÈTÒ İTỌJÚ OKO, İYE OWÓ, OGBỌN İPINKIRI, ÀTI İTỌJÚ ÀWỌN ONÍBÀÁRÀ.

► Ohun tí a lè şe àtúnjẹwò:

- Àwọn àşà títa ojà: Tọpin àwọn èso tí ó dára jùlọ tí a tà ní oşù, ojà, tàbí ojà títa.
- Àwọn èsì oníbààrà: Gba idáhùn láti ọdọ àwọn ọmọ ẹgbẹ CSA, àwọn olùtajà, àti àwọn oníbààrà ojà nípa dídára ojà, wíwà, àti àwọn ohun tí a fẹ.
- Àwọn ináwó àti owó tí a n gbà: Şe àtupalẹ àwọn èrè kí o sì şàwárí àwọn ànfaàní tí ó lè dín owó kù.
- Işẹ işelọpọ: Şe àyẹwò èso fún eşẹ onígún męrin, ipíndọgba àdánù èso, àti àwọn ipa tí ó ní í şe pẹlú ojú ojú.
- Işẹ alábáşìşepọ: Şe àyẹwò àjọşepọ oúnjẹ tàbí àwọn olùpín, àkókò isanwó, àti iwọn àşeyorí ifijişẹ.

► Àwọn irinşẹ işàyẹwò:

- Àwọn iwé ifọrọwẹrọ, àwọn àpù işákóso oko (AgExpert, Tend), àwọn iwádíí (Google Forms), àti àwọn iròyìn işúná owó iparí ọdún.
- İşàyẹwò SWOT: Şáfihàn Àwọn Agbára, Àìlera, Ànfaàní, àti Àwọn Ewu

► İgbà tí a ó şe àtúnjẹwò:

- Oşooşù (àyẹwò kékeré)
- Lákòókò (lẹyìn ìkòrè pàtàkì tàbí àwọn àkókò ojà)
- Lọdọdún (işètò ètò àti iròyìn owó iranlọwọ)

”

Lo ọye láti şátúnşe itólẹşẹşẹ igbín, dín àwọn èso kan kù tàbí fẹ sí i, tún şe àdéhùn, tàbí şe àtúnşe ọnà ibáşepọ oníbààrà rẹ. Àtúnjẹwò onírónú jẹ ipilẹ idàgbàsókè àti idúròşinşin igbà pípẹ.

11. Àwọn ọ̀nà ìpínkiri agbègbè àti ti orílẹ̀-èdè

FÍFẹ̀ SÍ Nẹ́tíwọ̀kì Ìpínkiri Rẹ̀ Jẹ́ Pàtàkì Láti Dé Ọ̀dọ̀ Àwọn Oníààrà Tuntun Àti Láti Rí I Dájú Pé Àwọn Èso Oko Rẹ̀ Wà Ní Àwọn Agbègbè Káàkiri Canada.

▶ Àwọn Àṣàyàn Pínpin:

- Àwọn Oníṣòwò Olóminira Afro-Caribbean: Dá àjọṣepọ̀ pẹ̀lú àwọn oníṣòwò kékeré tí wọ̀n n ẹ̀ ounjẹ fún àwọn agbègbè àjẹ̀jẹ. Àwọn ilé ìtajà wọ̀nyí sáà maa n fẹ́ láti kó àwọn èso pátó tí ó jẹ tuntun àti tí a gbín ní agbègbè wọ̀n jọ.
- Àwọn ojà agbè àti àwọn ètò CSA: Fúnni ní títà taara sí oníààrà nípasẹ̀ àwọn àpótí iforúkọ̀sílẹ̀ tàbí gbígba ounjẹ ní agbègbè.
- Àwọn ilé ounjẹ àti àwọn oníṣòwò ounjẹ: Dára mọ̀ àwọn ilé iṣẹ ounjẹ aláwọ̀ dúdú àti onírúurú àṣà tí ó ẹ̀ pàtàkì sí ọ̀títọ̀ àti itútù. Fúnni ní àwọn àpótí àpẹ̀rẹ̀ tàbí àwọn àṣẹ àṣà.
- Títà lóri ayélujára àti àwọn ohun èlò ìtajà: Àwọn ohun èlò ìtajà oko tuntun wà tí a n ẹ̀dà, maa ẹ̀ atúnṣe nípa síṣopọ̀ mọ̀ àwọn agbè àti àwọn olùpínkiri mìíràn fún títà àti pínpin àwọn ohun èlò fún àwọn oníṣòwò ounjẹ àti ounjẹ. Fún àpẹ̀rẹ̀, Afrikidish

▶ Àwọn Ẹ̀wọ̀n Orílẹ̀-èdè Pàtàkì:

- Loblaws, Metro, Sobeys, Walmart, Costco
- Save-On-Foods, Fresh St. Market, Safeway
- Food Basics, Longo's, No Frills
- IGA, Super C, Marché Bonichoix
- Atlantic Superstore

12. Àwọn Irinṣẹ́, Ohun Èlò, àti Àwọn Alábáṣiṣepọ̀ Ìṣètò

TÍTÀ ÀTI PÍPÍN ÀWỌN ÈSỌ TÓ BÁ ÀṢÀ MU DÁADÁA NÍLÒ ÀWỌN IRINṢẸ́ TÓ YẸ, ÈTÒ ÌṢẸ́ DÁ, ÀTI ÀWỌN OLÙPÈSÈ ÌṢẸ́ TÓ YẸ. DÍDÓKÒWÒ TÀBÍ WÍWỌLÉ SÍ ÀWỌN OHUN ÈLÒ TÓ TỌ LÈ DÍN ÌDỌ TÍ KÙ, MÚ KÍ ÌṢẸ́ NÁÀ SUNWỌN SÍ, KÍ Ó SÌ RAN LỌWỌ LÁTI RÍ I DÁJÚ PÉ ÀWỌN ÌLÀNÀ ÀÀBÒ OÚNJE TẸ LÉ E.

▶ Àwọn Irinṣẹ́ àti Ohun Èlò Pàtàki:

- Àwọn irinṣẹ́ ikópamọ̀: Àwọn ohun èlò idènà ooru, àwọn gláàsi àpò, àwọn ẹ̀rọ idènà sùpù, àti àwọn ẹ̀rọ ifàmísí
- Àwọn ẹ̀rọ ìtọ́jú tútù: Àwọn ohun èlò ìtutù tí n wọlé, àwọn firijì tí ó dúró Ẹ́nṣán, àti àwọn ohun èlò ìtutù tí n gbé kiri fún lílo pápá
- Àwọn àpótí Ìrinnà: Àwọn àpótí tí ó ní ààbò oúnje, àwọn àpótí tí a ti sọ di mímọ̀, àwọn páálí Ìbòrí, àti àwọn kẹ́kẹ́ oníṣẹ̀lì
- Àwọn irinṣẹ́ ikórè: Àwọn ọ̀bẹ́ ikórè mímu, àwọn aṣọ́ ikórè, àwọn ibòwọ̀, àti àwọn àgọ́ Ìbòjú
- Àwọn ètò oní-nóhà: Sọfítíwọ̀kì ikópamọ̀, àwọn irinṣẹ́ Ìṣàkóso oko (fún àpẹẹrẹ, AgExpert, Tend), àwọn ohun èlò isanwọ̀ fòònú alágbéká, àti àwọn ẹ̀rọ ìtẹ̀wé bacodu

▶ Àwọn Alábàṣiṣepọ̀ Ìpele Oúnje àti Àwọn Alábàṣiṣepọ̀ Àkójọ̀pọ̀ (Nípasẹ̀ Agbègbè):

- British Columbia: FoodPak (àwọn ètò idipò àti idipò ọ̀fọ), Gordon Food Service (pínpín)
- Ontario: Canpaco (idipò), GoBolt (àwọn ètò ilú tó bá àyíká mu), SHIPHYPE (imúṣẹ́ ẹ̀ni-kẹ̀ta)
- Quebec: Duropac (idipò oúnje), Courant Plus (irinàjò agbègbè)
- Àwọn Olùpèsè Orílẹ̀-èdè: Eco Guardian (idipò idipò), UniUni (ifijisẹ́ itajà lórí íntánẹ̀tì)

▶ Àwọn Àṣàyàn Wíwọ́lẹ́ Pínpín:

- Àwọn àjọ agbejọ̀rò oko: Dára pọ̀ mọ̀ àwọn àjọ agbejọ̀rò oúnje àdúgbò tí wọ̀n n fúnni ní àhfaàní láti pín àwọn ohun èlò nílá bíi firijì tàbí ẹ̀rọ ìtẹ̀wé.
- Ilé idáná Incubator: Àwọn ohun èlò bíi La Cuisinette (Montreal), Food Starter (Toronto), àti Commissary Connect (Vancouver) n fúnni ní àhfaàní láti lo àwọn ohun èlò ìṣiṣẹ́ ìṣòwò.

▶ Àwọn imọ́ran rira:

- Mára ra àwọn ohun èlò tí a ti fowọ́ sí fún oúnje tí a fún ní iwé ẹ̀rí fún àwọn èsọ tuntun.
- Ṣe àmì sí gbogbo àwọn àpótí tí a lè tún lò kí o sì sọ wọ̀n di mímọ̀ lẹ́yìn lílò kọ̀ọ̀kan.
- Ṣe àkọ̀sílẹ̀ ìtọ́jú fún àwọn irinṣẹ́ ifipamọ̀ àti ifọ̀ṣọ.

”

Níní àwọn irinṣẹ́ àti alábáṣiṣepọ̀ tó tọ kìí ṣe pé ó n mú kí ìṣẹ́ àṣeyọ́rí sunwọ̀n síi nìkan—ó tún n fí ìṣẹ́ àwọn oníbaàrà hàn, ó sì tún n ṣí ilẹ̀kùn sí àwọn àdéhùn nílá pẹ̀lú àwọn olùtajà àti àwọn ilé ìṣẹ́.

Àwọn Ilé Işé
Ìfijíşé Oúnjẹ
Gíga Jùlọ ní
Kánádà

<https://ensun.io/search/food-delivery/canada>

1. OHUN ÈLÒ Ẹ WỌN TÚTÙ

- Àwọn ọkọ akẹrù àti ọkọ ayókélẹ́ tí a fi sínú firijì: Mára tójú iwọn otútù tó dára jùlọ nígbà tí a bá n gbé wọn lọ.
- Àwọn ohun èlò itutù àti àwọn ohun èlò itutù: Ó dára fún àwọn ojà kékeré tàbí ojà àwọn àgbẹ.
- Àwọn ẹka itójú tútù: Fún itójú lórí ibi ipamọ́ kí a tó pín in.

2. AWỌN ẸRỌ IŞAKOJỌPỌ

- Àwọn Ohun Èlò Ìdènà Aféfé: Mú kí ó pẹ sí i nípa yíyọ aféfé kúrò nínú àpótí.
- Àwọn Ètò Àkójopọ Aféfé Tí A Túnşe (MAP): Rọpọ aféfé inú àpótí náà pèlú àdàpọ gáàsì láti pa itura mó.
- Àwọn Ẹrọ Ìlami: Rí i dájú pé ó tẹlé àwọn ilànà ilàmi àti mú kí ìrísí àmì ojà náà pọ sí i.

3. ÀWỌN IRINŞE ÌTỌJÚ ÀTI ÌRINNÀ

- Àwọn Pákẹ̀tì àti Àwọn Ọkọ Akẹrù Ọwọ́: Mú kí ó rọrùn láti gbé àwọn ojà lọ sí àwọn ibi ikópamọ́.
- Àwọn Pákẹ̀tì àti Àpótí Oúnjẹ: Dènà ibàjẹ nígbà ikópamọ́ àti gbigbe.
- Àwọn Ẹrọ Itopinpin GPS: Mó àwọn ipa ọ̀nà ifijíşé kí o sí rí i dájú pé àwọn ifijíşé dé àkòkò.
  - » <https://simco.us/service-item/distributor/>
  - » <https://www.startus-insights.com/innovators-guide/fast-food-packaging-solutions/>
  - » <https://www.goodfirms.co/supply-chain-logistics-companies/canada>

ÀWỌN ILÉ-IŞE KÁNÁDÀ TÓ N ŞE ÀMỌJÁDE NÍNÚ ÀKÓJỌ OÚNJẸ, GBÍGBÉ, ÀTI ÌFIJÍŞE

Láti ran lówọ́ nínú işé pípín oúnjẹ, àwọn ilé işé pàtàkì kan wà ní gbogbo Kánádà tí wọn n şe işé nínú gbígbé oúnjẹ, gbígbé oúnjẹ, àti fífi ránşé:

▶ Àwọn Ilé-işé Ìkópamọ́ Oúnjẹ

- FoodPak (Richmond, BC): N pese awon ojutu apoti ati erọ ti o ro fun ile-işe oúnjẹ. (<https://www.foodpak.com/>)
- Duropac (Montreal, QC): Amoja ni isakojojo afefe ti a yipada lati mu igbesi aye selifu po si ati dinku egbin (<https://www.duropac.com/>)
- Canpaco (Mississauga, ON): N pese ololopo awon ipese apoti ati erọ ti a se deede si awon aini isowo. (<https://www.canpaco.com/>)
- Ile-işe Apoti Nla (Richmond, BC): N şe awon apoti corrugated ti a şe ati ti a fi sinu isura, awon aami, ati awon apoti ti o ro. (https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Little_Box_Company)
- Apoti Transcontinental (Awon ipo pupo): N pese awon ojutu apoti ti o ro jakejado Kanada. (<https://www.canpaco.com/>)

▶ Àwọn Ilé-işé Ìgbéràgà àti Ìfijíşé Oúnjẹ

- İşé Oúnjẹ Gordon (Nationwide): Ó n pèsè ìpínkiri oúnjẹ pèlú nẹ́tíwọ̀dọ́kì àwọn ilé-işé ìpínkiri káàkiri Kánádà. (https://en.wikipedia.org/wiki/Gordon_Food_Service)
- Àwọn Ọkọ akẹrù Wilson (Ontario): Ó n şe àmọjádé nínú ìrínàjọ oúnjẹ lórí ọ̀nà jákèjádò Ontario. (<https://www.wilsonstrucklines.com/>)
- GoBolt (Toronto, ON): Ó n pèsè àwọn ọ̀nà ìpèsè tó lè pé tíí, tíí kan ìmúşẹ àti işé ifijíşé. (<https://america.cjlogistics.com/about/network/canada/>)
- Ìmúşẹ SHIPHYPE (Vancouver, BC): Ó n pèsè àwọn işé ètò ìgbékalẹ́ fún àwọn ẹ̀ni-keṭa, tíí kan ifipamọ́ àti gbigbe ọkọ́ fún àwọn ilé-işé. (<https://www.goodfirms.co/supply-chain-logistics-companies/canada>)
- UniUni (Canada-Wide): Ilé-işé ètò ìgbékalẹ́ oní-erọ-itajà oní-káàkiri tí ó n pèsè ìfijíşé tó gbésẹ́ (<https://www.uniuni.com/cross-border/>)

13. Àwọn Ojà Tí A Fi Kún Iye

ŞÍŞÉ DÁ ÀWỌN OJÀ TÍ A FI KÚN IYE LÈ MÚ KÍ OWÓ OGBIN OKO PỌ SÍ I, DÍN ÌFỌKÙ KÙ, KÍ Ó SÌ FA OJÀ TÓ GBÒRÒ SÍ I. ÀWỌN OJÀ WỌNYÍ N JẸ KÍ O LO ÀWỌN ÈSO TÍ KÒ PÉ TÀBÍ ÌKÓRÈ ÀJẸKÙ NÍGBÀ TÍ O N FÚN ÀWỌN ONÍBÀÁRÀ NÍ ÀWỌN ÀŞÀYÀN TÍ Ó RỌRÙN, TÍ Ó DÚRÓ NÍ IBI ÌPAMỌ, TÀBÍ TÍ Ó TI ŞETÁN LÁTI JẸ TÍ Ó WÁ LÁTI INÚ ÀŞÀ ÌBÍLẸ.

▶ Àwọn àpẹẹrẹ àwọn ojà tí a fi kún iye wọn:

- Ewé callaloo tàbí jute tí ó ti di (tí a fò, tí a gé, tí a sí ti şetán láti sè)
- Obe ata àti àwọn paştes turari (fún àpẹẹrẹ, obe gbóná Scotch Bonnet, àdàpò turari suya)
- Okra tí a fi omi pò tàbí ewébè tí a fi omi pò (àwọn ohun itòjú tí ó jé ti àşà)
- Iyẹfun kásáfà tàbí iyẹfun yam (tí a şe işé àti tí a fi sínú àpótí fún sísè nílè)
- Obe àti igbè tí ó ti di (fún àpẹẹrẹ, obe egusi, igbè èpà)
- Àwọn àdàpò turari gbígbe àti àdàpò tìl (fún àpẹẹrẹ, hibiscus, moringa, basil ilè Áfíríkà)

▶ Àwọn Ohun elo İşişé ati Iwe-aşẹ:

- Lo ibi idana ounjẹ tí a fọwọsi tabi ohun elo ifikun ounjẹ (fun apeere, Onje Iberẹ ni Toronto, La Cuisinette ni Montreal).
- Tẹle awon ofin ilera gbogbogbo ati awon ibeere CFIA fun fifi aami si ati igbesi aye ipamọ.
- Gba iwe-eri HACCP wo ti o ba n pọ si fun titaja tabi gbigebe oja jade.

▶ Àwọn Iroye Iye Owo:

- Şe àkọsilẹ àkókò ipèsè, àwọn èròjà, àpótí, owó iyálé ibi idáná, àti itòjú.
- Owó rẹ ga ju àwọn èso tí a kò sè lọ, şùgbón pèsè àwọn idipò (fún àpẹẹrẹ, “Àpótí Ìkórè Àgbàlagbà”).

▶ Àwọn ànfaani:

- Ó n pín owó tí ó n wolé sí oríşiríşì
- Ó n dín àdánù tí ó lè paré kù
- Ó n mú kí ìrísí ojà pọ sí i
- Ó n mú kí ounjẹ lágbara nípasẹ àwọn àşà tí a ti mò tẹlẹ

”

Àwọn ojà tí a fi kún iye owó kíí şe pé wọn n şe ìránşé fún àwọn oníbàárà tí ó ní işé nìkan ni, wọn tún n kọ ìsopò jíjinlẹ pèlú àwọn ounjẹ àtọwódódówó tí a sàbà máa n fi hàn pé wọn kò ní àmì tó pọ tó ní ojà pàtàkì ní Kánadá.

14. Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Kárí Kánádà

TORONTO, ONTARIO

- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Afro-Caribbean: Ojà kan tí ó n ẹ̀ se ayeye àṣà àti oúnjẹ Afro-Caribbean, tí ó n pèsè àyè fún àwọn àgbẹ̀ dúdú àti àwọn olùtajà láti ẹ̀se àfihàn àwọn ojà wọn.
- Ojà Kensington: Àdúgbò itàn àti àṣà ibílẹ̀ tí a mọ̀ fún onírúurú oúnjẹ tí ó n pèsè, tí tí kan oúnjẹ Caribbean, Latin America, àti Asia.
- Ojà St. Lawrence: Ọ̀kan lára àwọn ojà ní àgbáyé, tí ó n pèsè onírúurú èso tuntun, ẹ̀ran, àti oúnjẹ àgbáyé.

VANCOUVER, BRITISH COLUMBIA

- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Riley Park: Ojà tó ní àwọn èso ilẹ̀, àwọn oúnjẹ tí a sè, àti àwọn ojà oníṣẹ̀ ọ̀wọ̀.
- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ UBC: Ó wà ní ilé iwé gíga University of British Columbia, ó n pèsè àwọn èso oníwà-bí-ẹ̀lẹ̀gbẹ̀ àti àwọn ètò ẹ̀kọ̀.
- Ojà Àwọn Àṣálẹ̀ Richmond: Ojà iròlẹ̀ tó kún fún oúnjẹ àti àṣà ibílẹ̀ ní Asia.

MONTREAL, QUEBEC

- Ojà Jean-Talon: Ọ̀kan lára àwọn ojà ita gbangba tó tóbi jùlọ̀ ní Àríwá Amérikà, tí wọn n pèsè onírúurú èso tuntun àti oúnjẹ àgbáyé.
- Ojà Atwater: A mọ̀ ọ̀n fún àwọn olùpa ẹ̀ran àti àwọn olùta warankasi rẹ̀, àti onírúurú èso àti àwọn ohun pàtàkì.

CALGARY, ALBERTA

- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ ní Calgary: Ojà tí ó ní àwọn èso ilẹ̀, ẹ̀ran, àti àwọn ojà oníṣẹ̀ ọ̀wọ̀ ní gbogbo ọ̀dún.
- Ojà Àwọn Àgbẹ̀gbẹ̀: Ojà tí ó tóbi jùlọ̀ ní gbogbo ọ̀dún ní Calgary, tí ó n pèsè àdàpọ̀ oúnjẹ tuntun àti àwọn ohun èlò àrà ọ̀tò.

EDMONTON, ALBERTA

- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ ní Edmonton Downtown: Ojà itàn kan tí ó n fúnni ní onírúurú ojà ibílẹ̀, tí tí bí èso, ẹ̀ran, àti iṣẹ̀ ọ̀wọ̀.
- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Callingwood: Ojà tí ó dojúko àwùjọ̀ pẹ̀lú onírúurú àwọn olùtajà àti àwọn ayeye tí ó dára fún idílẹ̀.

OTTAWA, ONTARIO

- Ojà ByWard: Ọ̀kan lára àwọn ojà gbogbogbò tó ti pé jùlọ̀ ní Kánádà, tó n fúnni ní onírúurú oúnjẹ àti iṣẹ̀ ọ̀wọ̀.
- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Ottawa: Ojà olùpèsè nikan tó ní àwọn àgbẹ̀ àti àwọn oníṣẹ̀ ọ̀wọ̀ ní agbẹ̀gbẹ̀.

WINNIPEG, MANITOBA

- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Le Marché St. Norbert: Ojà àwọn àgbẹ̀ tó tóbi jùlọ̀ ní Manitoba, tó tẹnu mọ̀ àwọn ojà tí wọn ẹ̀ ní agbẹ̀gbẹ̀ wọn, tí wọn ẹ̀ ní ọ̀nà tí wọn sì gbìn.
- Ojà Àwọn Àgbẹ̀ Forks: Ibùdó itàn kan tí ó n fúnni ní onírúurú àwọn olùtajà oúnjẹ àti àwọn irírí àṣà.

HALIFAX, NOVA SCOTIA

- Ọjà Àwọn Àgbẹ ní Ibùdókò Òkun Halifax: Ọjà àwọn àgbẹ tó ti pé jùlò ní Àríwá Amérikà, tó ní pèsè onírúurú ọjà ibílẹ.
- Ọjà Àwọn Àgbẹ ní Wolfville: Ibùdò àwùjọ kan ní Àfonífojì Annapolis, tó ní àwọn ohun ọgbìn ibílẹ, iṣẹ ọwọ, àti orin.

FÚN ÀKÓJỌPỌ ỌJÀ ÀWỌN ÀGBẸ KÁÀKIRI KÁNÁDÀ, TÍTÍ KAN ÀWỌN TÓ NÍ ÌTUMỌ ÀṢÀ, O LÈ TỌKA SÍ ÀWỌN OHUN ÈLÒ WỌNYÍ:

- Ọjà Àwọn Àgbẹ Kánádà: <https://www.canadianfarmersmarkets.com/new-page>
- Ọnà Ọjà Àwọn Àgbẹ BC: Mǎǎpù ibánisọrọ ti ọjà àwọn àgbẹ ní British Columbia. <https://bcfarmersmarkettrail.com/>
- Ẹgbẹ Ọjà Àwọn Àgbẹ Alberta: <https://www.albertafarmersmarket.com/markets/>
- Ọjà Àwọn Àgbẹ Taara Manitoba: <https://www.directfarmmanitoba.ca/resources/>
- Ọjà Àwọn Àgbẹ Ontario: <https://www.farmersmarketsontario.com/>
- Ọjà Àwọn Àgbẹ ti Nova Scotia: <https://farmersmarketsnovascotia.ca/find-a-market-new/>

ÀWỌN ILÉ ÌTAJÀ ÒÚNJE ÀTI ÒÚNJE BAC KÁRÍ KÁNÁDÀ

▶ British Columbia

- African General Market <https://www.yelp.ca/biz/african-general-market-vancouver>
- Caribbean Market <https://www.caribbeanmarket.ca>
- African Breese <https://africanbreese.com/>
- GG's Unisex African and Caribbean Market <https://www.facebook.com/GgsUnisexBeauty/>
- Seven Days Seafood and Grocery <https://www.yelp.ca/biz/seven-days-seafood-and-grocery-surrey>
- Reggae Market <https://reggaemarket.ca/>

▶ Alberta

- DeChosen African Market <https://dechosen.ca>
- Caribbean Choice <https://www.yelp.com/biz/caribbean-choice-calgary>
- Natty's Heritage Caribbean Food Warehouse <https://www.facebook.com/nattysheritage/>
- Kasoa Tropical Food Market <https://www.kasoatropicalfood.com>
- A Yah Mi Deh Caribbean Groceries <https://ayahmidehcaribbeanagroceries.com>
- Èkó Afro Mart <https://ekoafromart.ca>

▶ Saskatchewan

- Safari Market <https://www.facebook.com/safarimarketsaskatoon/>
- Bistak Grocery <https://www.facebook.com/BistakStore/>
- Crown Afriq <https://crownafriq.ca>
- Carib Vybez Grocery <https://www.facebook.com/p/Carib-Vybez-Grocery-100063582493401>
- Rosemond African Foods & Market <https://www.facebook.com/www.rosemondafricanstore.ca/>
- Safari Market <https://mysask411.com/saskatoon/grocers-retail/safari-market>

ÀWỌN ILÉ ÌTAJÀ OÚNJE ÀTI OÚNJE BAC KÁRÍ KÁNÁDÀ - TẸ SÍWÁJÚ

▶ **Manitoba**

- Winaf African Supermarket <https://winafca.com>
- Dino's Grocery Mart <https://www.dinosgrocerymart.com/>
- Oyem Foods <https://www.oyemfoods.com>
- African Foodways Market <https://www.facebook.com/afrifoods>
- African Food General <https://africafoodgeneral.com>
- Triple E African & Caribbean Market <https://tripleemarket.com>
- Market Place Africa <https://www.facebook.com/profile.php?id=61575002237379>

▶ **Ontario**

- Ọjà A sí Z ti Áfíríkà àti Ìwọ̀ Oòrùn Indíes - Ó ní onírúurú ọjà Áfíríkà àti Caribbean. (<https://southafricansinvancouver.ca/>)
- Igun Caribbean - Ó wà ní 171 Baldwin St, ilé itajà yíí n pèsè onírúurú ọúnjẹ Caribbean.
- Oúnjẹ Afrocan - Ó ẹ̀ pàtàkì nínú ọúnjẹ Áfíríkà àti àwọ̀n turari.
- Súpámákẹ̀tì Tòpù M&J (<https://treasureafricanmarket.com/>)
- Charlie's West Indian Food Mart - A mọ̀ ọ̀n fún yíyan ọúnjẹ West Indian.
- Ọjà Àjọ̀ṣepọ̀ Àwọ̀n Oúnjẹ Áfíríkà - Ó wà ní 880 Wilson Ave, Toronto, ó n pèsè ọúnjẹ Áfíríkà àti Caribbean tuntun àti tí ó rọ̀rùn. (<https://correctafrifoods.com/>)
- Ilé Itajà Uplands Afri àti Caribbean - Ó n pèsè onírúurú ọjà Áfíríkà àti Caribbean. (<https://correctafrifoods.com/>)
- Ọjà Àgbáyé Áfíríkà - Ó wà ní 1392 Cyrville Road, ó n pèsè onírúurú ọúnjẹ Áfíríkà.
- Kool Runnings Caribbean Groceries & Restaurant - Ó n so ilé itajà ọúnjẹ pọ̀ mọ̀ ọúnjẹ Caribbean.
- AfriMarketPlace - Ilé itajà rẹ̀ kan ọ̀ṣọ̀ fún gbogbo àwọ̀n ọjà Áfíríkà ní Ottawa. (<https://www.afrimarketplace.ca/>)

▶ **Montreal, QC**

- Marché Al Amana - Nfunni yíyan tí awọ̀n ohun elo ile Afirika. (<https://depuebec.com/places/canada/quebec-1/montreal-1/epicerie-1/marche-al-amana-ind/>)
- Marché Méli-Mélo - Ile-itaja ohun elo Karibeani kan ati ile ounje ti o wa ni 640 Rue Jarry Est. (<https://www.facebook.com/marchemelimelo.caraiibe/>)
- Le Baobab - Ti o wa ni 5190 Chemin de la Côte-des-Neiges, ile itaja yii mu awọ̀n ọjà agbegbe Afirika jọ. (<https://lebaobab.lebaobab.ca/en/>)
- Ọjà Ghanacan - O wa ni 549 Avenue Ogilvy, ti o funni ni awọ̀n ohun elo ile Afirika ati awọ̀n iṣẹ̀ ẹ̀ran. (<https://marcheghanacan.ca/>)

▶ **Halifax, NS**

- Ọjà Áfíríkà Wazobia - Ó wà ní 5640 Spring Garden Rd, tí ó n ta àwọ̀n èròjà Áfíríkà tó jẹ̀ òòtọ̀. (<http://wazobiamarket.ca/>)
- Ìsọ̀ Kalisimbi - Ìsọ̀ Áfíríkà kan ní Nova Scotia tí ó n ta onírúurú ọjà. (<https://kalisimbishop.ca/>)
- Flenjor Foods - Ó n ta àwọ̀n ọúnjẹ àti àwọ̀n ọjà Áfíríkà miiran ní Gúúsù Áfíríkà. (<https://www.flenjorfoods.com/>)

AWỌN ỌNA PINPIN

- Àdéhùn itajà/itajà: Pèsè àwọn ohun ọgbìn sí àwọn ilé itajà lórí ẹrù tàbí ní owó osunwon tí a ti dúnàádúrà sí.
- Àwọn ilé ounjẹ àti àwọn olùkọjọ ounjẹ: Dára pọ̀ tàbí ẹ̀ alábàáṣiṣepọ̀ pẹ̀lú àwọn ilé ounjẹ agbègbè tí wọn ní kó àwọn ọjà láti ọ̀pọ̀ oko kéékèèké jọ tí wọn sì ní pín wọn káàkiri àwọn ilú àti ipínlẹ̀.
- Ifijisẹ̀ lórí ikànni ayélujára: Pèsè àwọn ọjà nípasẹ̀ Local Line tàbí ojú ọ̀pọ̀ wẹ̀bù̀ oko ẹ̀, kí o sì lo àwọn oluránsẹ̀ bíi UniUni tàbí GoBolt fún ifijisẹ̀ agbègbè.

ÀWỌN ÌMỌRÀN

- Rí i dájú pé ipèsè àti dídára déédé wà ní íbámu láti mú kí ààyè wà ní ipamó.
- Maa tẹ̀lẹ̀ àwọn oníbààrà ní ilé itajà déédéé kí o sì maa fi iwé-ẹ̀rí ránsẹ̀ ní kíákíá.
- Pèsè ìrànlọ́wọ̀ fún títà ọjà bíi àwọn olùsọ̀rọ̀ lórí ipamó, àmì àmì, tàbí àwọn àkànṣe àsikò.

” Kíkọ̀ àjọṣepọ̀ tó lágbára, tó sì ẹ̀e gbékèlẹ̀ pẹ̀lú àwọn olùtajà àti àwọn oníbààrà ní rí i dájú pé àṣeyọ́rí àti ìrísí fún àwọn èso tó ẹ̀ pàtàkì fún àṣà ẹ̀ káàkiri onírúurú àwùjọ̀ ní orílẹ̀-èdè Kánádà

15. Àwọn Àpẹẹrẹ Ifowosowopọ àti Àwọn Ẹrọ Amúlétutù Pínín

ÀWỌN ÀPẸẸRẸ IFOWOSOWỌPỌ N FÚN ÀWỌN ÀGBẸ ALÁWỌ DÚDÚ KÉKERÉ ÀTI ÀWỌN TÓ N JÁDE NÍ AGBÁRA ÀPAPỌ LÁTI WỌ INÚ ÈTÒ IŞẸ DÁ, LÁTI ŞE ÀDÉHÚN LÓRÍ ÀWỌN ÀDÉHÚN OJÀ TÓ DÁRA JÙ, ÀTI LÁTI PÍN ÀWỌN EWU. NÍPA ŞÍŞIŞẸ PAPỌ, ÀWỌN OMỌ EGBẸ ÀJOPỌ KAN LÈ DÍN IYE OWÓ IŞELỌPỌ ÀTI ÌPÍN KIRI KÙ, LÁTI MÚ KÍ IŞỌ KAN WỌN SUNWỌN SÍ I, ÀTI LÁTI ŞẸ DÁ ÌDÁMỌ ÀMÌ ÌDÁNIMỌ TÓ LÁGBÁRA SÍ I.

▶ Àwọn Iru Àwọn Ajoşepọ Ogbin:

- Àwọn ajo-olütajà: Àwọn oko láti oríşiríşì oko fún títà, àmì-idámọ, àti igbéga.
- Àwọn ajo-olütajà pínín: Pín irinàjò àti ipèsè ojà láti dé àwọn ojà tó gbòdò.
- Şíşẹ àwọn ajo-olütajà: Wólé sí àwọn ibi idáná oúnjẹ, àpótí, àti ibi ipamọ fún şíşẹdà ojà tó niye lóri.
- Rírà àwọn ajo-olütajà: Ra irúgbìn, àpótí, tàbí àwọn ohun èlò oko ní ọpọlọpọ láti dín owó kù.

▶ Àwọn anfani ti Àwọn ajoşepọ:

- Agbara idunadura pọ si pẹlu àwọn olupese ati àwọn olura
- Ewu ati iye owó ti a pin fun àwọn ohun elo pataki tabi amayederun
- Gbimọ ọrọ agbegbe ati àwọn aye işẹ
- Wólé si àwọn iranlọwọ ijọba ati inawo ti a ya sọto fun àwọn ajoşepọ

▶ Àwọn àpẹẹrẹ àti Àwọn Ohun Èlò:

- Àwọn Alájoşepọ àti Àwọn Alájoşepọ Kánadá (CMC): Àjo iranlọwọ orílẹ̀-èdè fún idàgbàsókè àjopọ (<https://canada.coop>)
- Àwọn Ajo Idàgbàsókè Àdúgbò: Kan sí ẹka işẹ àgbẹ tàbí idàgbàsókè ọrọ ajé ti ipinlẹ rẹ fún ináwó tàbí iranlọwọ imọ-ẹrọ.
- Ifowosowopọ Ojà Àwọn Agbẹ ti Áfiríkà Nova Scotia: Àpẹẹrẹ àwọn ètò ifowosowopọ tó ní àşà nínú ní Halifax.

▶ Àwọn imọrán láti bèrẹ:

- Kó egbẹ kan jọ pẹlú àwọn górgó àti ilàna tó báramu
- Kàn sí onímọ nípa idàgbàsókè àjo (CMC, CDRs ní Quebec)
- Àwọn ofin àti àwọn àpẹẹrẹ işàkóso
- Şàwárí àwọn irinşẹ ifowosowopọ àti ináwó

” Işètò ifowosowopọ kan fún àwọn àgbẹ dúdú lágbára láti borí àwọn idèna işètò ní wíwólé ilẹ, pínín, àti àwọn ètò işẹdà ilẹ, nígbàtí ó n mú kí işòkan àşà àti ipinnu ara-eni nípa ọrọ ajé lágbára síi.

16. Àwọn Pẹpẹ Títa Lóri Ayélujára àti Títa Lóri Ayélujára

ÀWỌN ÌTÀKÙN AYÉLUJÁRA TÌ DÌ ỌNÀ TÍTÀ PÀTÀKÌ FÚN ÀWỌN ÀGBÈ TÍ WỌN FẸ DÉ ỌDỌ ÀWỌN ONÍBÀÁRÀ NÍ ÌTÀ AGBÈGBÈ WỌN. ÌṢÒWÒ LÓRÍ AYÉLUJÁRA NÍ JẸ KÍ ÀṢẸ TÍ Ó RỌRÙN, TÍTÀ ṢÁÁJÚ, ÀTÌ ÌFÍJÌṢẸ OKO SÍ ẸNU ỌNÀ NÍGBÀ TÍ Ó N Ẹ ÀFÌHÀN ÌDÁMỌ ÀTÌ ÌṢẸ OKO RẸ.

▶ Awọn anfani ti iṣowo itanna:

- Àfikún irísí àti ìfowósowópọ káákiri àwọn agbègbè ilú àti ìgbèríko
- Àwọn ànfààní títà ojà tààrà nípasẹ àwọn ikanni oní-nọ́hà
- Owó tí ó kéré sí i ní ìfiwéra pèlú ipínkiri ojà
- Títà déédéé nípasẹ àwọn iforúkọsilẹ̀ tàbí àwọn àṣẹ tẹ̀lẹ̀

▶ Àwọn Pẹpẹ tí a ṣeduro:

- Shopify: Ohun elo iṣowo e-commerce ti Ilu Kanada ti a le ṣe adani pèlú isọdọkan fun akojopo ati ilana isanwo
- Line Agbegbe: A kọ ni pataki fun awọn agbe—ṣe atilẹyin fun awọn aṣẹ CSA, awọn akọṣẹ osunwon, ati awọn ipa ọna ifijiṣe
- Etsy tabi Square: O dara fun awọn oja ti a fi kun iye ati ti ko le bajẹ
- Awọn ile itaja Facebook/Instagram: Wulo fun igbega gbigba awọn agbegbe, awọn apoti akoko, ati imọ agbegbe

▶ Àwọn Ìlànà Tó Dáa Jùlọ:

- Lo fótò ọ̀jọ̀gbón àti àpẹ̀júwe ojà tó ṣe kedere.
- Pín ìtàn tó wà lẹ́yìn àwọn ohun ọ̀gbìn àti oko rẹ̀ nípasẹ̀ fídíò, àwọn ìfíránṣẹ̀ bulọ̀ggi, àti àwọn àfiyèsí àwọn oníbàárá.
- Ṣe àfikún àpótí tàbí àwọn ohun pàtáki ìgbà (fún àpẹ̀rẹ̀, “Àwòrán Àwọn Àjẹ̀jì”)
- Ṣe àfikún àwọn irinṣẹ̀ isanwó lóri fòònù àti ìṣètò ìfíránṣẹ̀.
- Ṣe àkọ̀jọ̀ imeeli tàbí ẹ̀gbẹ̀ WhatsApp láti pín àwọn iròyìn tuntun àti àwọn àṣàyan iforúkọsilẹ̀ ṣáájú.

▶ Ìmúṣẹ̀ àti Ìfijiṣẹ̀:

- Lo awọn iru ẹrọ bii UniUni, GoBolt, tabi SHIPHYPE fun ifijiṣe agbegbe/agbegbe
- Ṣe aṣọṣepọ̀ pèlú awọn aṣọ agbegbe tabi awọn ile ijọsin lati ṣiṣe bi awọn ibudo gbigba.
- Ṣe ipese awọn ẹ̀dinwo ifijiṣe fun awọn aṣẹ lori iye tabi igbohunsafẹ́ kan pato.

”

Ìṣòwò lóri ayélujára kí ṣe nípa ìṣòwò nìkan—ó jẹ ọ̀nà láti sọ ìtàn oko rẹ̀, láti bá àwọn ènìyàn tí wọ̀n jẹ ọ̀mọ̀ ìbílẹ̀ pàdẹ̀ pọ̀, àti láti pèsè ọ̀nṣẹ̀ àṣà fún àwọn tí kò ní ojà àdúgbò nítòsì.

17. Ìsofúnni Àṣà àti Ìtàn Àròso

ÌFILỌṘÈ ÀMÌ ÌDÁNÌMỌ ÀṢÀ JẸ ỌNÀ TÓ LÁGBÁRA LÁTI YỌRÍ SÍ RERE NÍ ỌJÀ ÀTI LÁTI ẸDÁ ÌBÁẸPỌ TÓ JINLE PẸ LÚ ÀWỌN ONÍBÀÁRÀ. FÚN ÀWỌN ÀGBÈ DÚDÚ TÍ WỌN NÍ GBIN ÀWỌN OHUN Ọ GBIN TÓ Ẹ PÀTÀKÌ NÍ ÀṢÀ, ÌTÀN LÈ SO ÌMỌ ÌRAN PỌ MỌ ÌRAN, KÍ Ó FÌ ÌTÀN ÀTỌWỌDỌWỌ HÀN, KÍ Ó SÌ Ẹ AYẸYẸ ÌFARADÀ ÀWÙJỌ.

▶ Àwọn Kókó Pàtàkì Nínú Ìṣòwò Àṣà:

- Orúkọ àti Àmì Oko: Yan orúkọ àti àmì tó n fi igbéraga àṣà, Ìran, tàbí èdè hàn. Ronú nípa àwọn àmì, òwe, tàbí àwò ilẹ̀ Áfíríkà tàbí Caribbean.
- Àmì Ìriran: Lo àwọn àpẹẹrẹ, aṣọ, tàbí àwọn ohun èlò ìṣedá tí a mí sí láti inú àṣà ilẹ̀ Áfíríkà, Káribíà, tàbí tí àwọn ará Ìbílẹ̀ nínú àpótí àti àmì rẹ.
- Àròso: Sọ ìtàn ipilẹṣẹ̀ oko rẹ, Ìrìn àjò idílẹ̀ rẹ, tàbí gbòngbò àṣà àwọn èso oko rẹ. Èyí lè wà nínú àwọn àmì, ojú òpó wẹ̀ẹ̀bù, àti àwọn ifihàn ọjà.
- Àwọn Ìwà: Fì àwọn ilé sí agbára oúnjẹ, ilera, itọjú ilẹ̀, tàbí àwọn ìṣe ìṣe àgbè baba rí lá hàn.

▶ Àwọn Irinṣẹ̀ Ìtàn:

- Ẹdà àwọn fídíò tó n fi hàn bí a ẹ ní gbìn, kíkorè, àti síṣè oúnjẹ.
- Ẹ àkóso àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ àwùjọ bíi ọjó ikorè tàbí àwọn àfihàn síṣè oúnjẹ.
- Pín àwọn ẹrì àti ilànà oúnjẹ oníbààrà lórí àwọn ikànni àwùjọ.
- Ẹpọ̀ pẹ̀lú àwọn ayàwòrán dúdú, àwọn olóúnjẹ, tàbí àwọn àgbà láti mú kí ìhìn ìṣe rẹ̀ túbò lágbara sí i.

▶ Ipa ti Ami-ami Asa:

- Ó n kọ̀ idúróṣinṣin àti ibáṣepọ̀ pẹ̀lú àwọn olùrà.
- Ó n kọ̀ àwọn oníbààrà nípa àwọn èso tí wọn kò mò àti bí wọn ẹ̀ lè lò wọn.
- Ó n sí ilẹ̀kùn fún iròyìn, ìrànlowọ̀ àti àjọṣepọ̀.

” Tí àwọn oníbààrà bá ra nṣkan lowọ̀ rẹ̀, kì í ẹ̀ pé wọn kàn n ra nṣkan lásán ni—wọn n fi owó wọn sínú ogún àgbáyé. Ìtàn rẹ̀ ni agbára rẹ̀.

18. Awon Eto Işowo ati Atileyin

RÍRÍ OWÓ ÌNÁWÓ, OWÓ GBÈSÈ, ÀTI ÌRÀNÌWỌ ÌMỌ-ÈRỌ ŞE PÀTÀKÌ LÁTI KỌ ÀWỌN IŞE ÀGBE TÓ LÈ PE TÍTÍ. ÀWỌN ÀGBE DÚDÚ NÍ KÁNÁDÀ DOJÚKO ÀWỌN ÌDÈNÀ TÓ WÀ FÚN ÌNÁWÓ, ŞUGBỌN IYE ÀWỌN ÈTÒ TÓ WÀ FÚN ÀFIYÈSÍ PỌ SÍ I LÁTI ŞÈTILÉYÌN FÚN IŞE ÀGBE TÓ BÁ ÀŞÀ MU.

► Ìrànìwọ fún Ìnawó ati Ìrànìwọ Işowò fún Àwọn Adúláwọ Pàtàkì:

- Ètò Ìwọlé sí Ètò Ìsanwó Credit Oníşòwò TD Black – Àwọn owó gbèsè, itòşónà işúná owó, ati àwọn irinşé işòwò. (<https://stories.td.com/ca/en>)
- Owó Ànfaàní dúdú – Àwọn èbùn ati kíkọ agbára fún àwọn ilé-işé aláwọ dúdú ati àwọn tí kíí şe èrè. (<https://blackopportunityfund.ca>)
- Futurpreneur Canada – Ètò Ìbèrè Oníşòwò dúdú – Tó tó \$60,000 nínú Ìnawó ati itòşónà Ìbèrè. (<https://www.futurpreneur.ca/en/offering/black-entrepreneur-startup/>)
- Owó Ànfaàní BDC – Tó tó \$350,000 fún àwọn oníşòwò dúdú, àwọn ará ilú, ati àwọn obinrin. (<https://www.bdc.ca/en/financing/inclusive-entrepreneurity-loan>)
- Ètò İşèdá dúdú DMZ – Ìrànìwọ ati Ìkọni tí ó dá lóri imọ-èrọ fún àwọn olùdásílè dúdú. (<https://dmz.torontomu.ca/programs/black-innovation/>)

► Ìnawó fún işe àgbè ati ounjẹ pàtó:

- Oko Credit Canada (FCC): Awon awin, awon awin ibere, sofitiwia AgExpert, ati awon eto agbe odo. (<https://www.fcc-fac.ca>)
- Ajoşepọ Ogbin Kanada Alagbero (CAP): Awon işan inawo agbegbe ati ti ijọba fun titaja, ikeko, amayederun, ati diẹ sii. (<https://agriculture.canada.ca>)
- Eto Oniruuru Agri: Ikole agbara fun awon egbe ti ko ni aşoju ninu işe-ogbin. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agridiversity>)
- Awon Eto AgriAssurance, AgriInnovate, AgriMarketing: Şe atileyin fun awon isodotun, wiwa kakiri, ati idagbasoke oja. (<https://agriculture.canada.ca>)
- Owo Isuna Ti O Daju (Ontario): Awon awin fun awon ile-işé awujo ounjẹ ati oko. (<https://www.fairfinancefund.org>)

► Àwọn imọràn fún lílo:

- Pa ètò işòwò ati Ìnawó işişé mó lóri fáìlì
- Fipamó àkọsílè işelọpọ, tíftà, ati Ìdánìlèkọjọ láti fi agbára hàn
- Fi Ìbèèrè silè ní Ìbèrè kí o sì kọ àwọn Ìbáşepọ pèlú àwọn aláşé Ìrànìwọ ati àwọn olùdámọràn agbègbè
- Şe àjoşepọ pèlú àwọn àjọ alábàaşişepọ tàbí àwọn àjọpọ fún àwọn işe àgbekalè tó tóbi jù

▶ **Àwọn Àtiléyìn Miràn:**

- **Àwọn ofiisì ifèsí işe àgbẹ agbègbè:** Gbogbo ipínlẹ ní Ilé-ise tábí Èka İşe Àgbẹ tí ó n pèsè àwọn onímò nipa işe àgbẹ agbègbè, àwọn oludámòrán nipa işe àgbẹ, àti àwọn oşişe idàgbàsókè işe ajé láti şetílèyìn fún àwọn àgbẹ. Fún àpẹẹrẹ:
  - » Ontario: OMAFRA Business Advisory Services – <https://www.omafra.gov.on.ca>
  - » British Columbia: BC Ministry of Agriculture Extension Services – <https://www2.gov.bc.ca>
  - » Alberta: Alberta Agriculture and Irrigation – <https://www.alberta.ca/agriculture-and-irrigation.aspx>
  - » Nova Scotia: Perennia Food and Agriculture Inc. – <https://www.perennia.ca>
- **Àwọn nẹ̀tíwọ̀kì àti àwọn ilé işe akọşemọşe aláwọ̀ dúdú tí wọn n darí:** Àwọn egbé wònyí n fúnni ní idánilẹ̀kọ̀ọ̀ işòwò, owó idókòwò tuntun, idíje pọ̀òsì, àti idánilẹ̀kọ̀ọ̀ imọ-ẹrọ:
  - » Black Business and Professional Association (BBPA) – <https://bbpa.org>
  - » Canadian Black Chamber of Commerce (CBCC) – <https://blackchamber.ca>
  - » Black Business Ventures Association (BBVA) – <https://bbva.ca>
  - » CUBE Incubator (Hamilton) – Supports Black-led tech and food businesses – <https://www.investinhamilton.ca/cube>
- **Àwọn ile-ẹ̀kọ̀ giga lehin ile-ẹ̀kọ̀ giga pelu awon eto işe-ogbin tabi imoran işowo:**
  - » Yunifásítì Guelph – Ontario Agricultural College: N pese awon idanileko işowo, awon ibudo imotuntun, ati ikeko oko kekere – <https://www.uoguelph.ca/oac>
  - » Yunifásítì Dalhousie – Olukọ̀ ti Ogbin: N pese awon atileyin ati iwadii awon omọ ile-iwe dudu ninu awon eto ounje – <https://www.dal.ca/faculty/agriculture.html>
  - » Yunifásítì Ryerson – DMZ Awon Eto Imotuntun Dudu: Onitesiwaju imo-ero pelu awon atileyin fun awon oludasile Dudu, pelu awon onisowo ounje – <https://dmz.torontomu.ca>

INÁWÓ LÈ RAN ÀWỌN İŞE LỌWỌ LÁTI GBÒÒRÒ SÍ I, LÁTI KỌ ÀWỌN ÈTÒ İŞİŞE, ÀTI LÁTI MÚ KÍ ÀWỌN ÈTÒ OÚNJẸ TÓ BÁ ÀŞÀ MU PỌ SÍ I. MÁA SOPỌ MỌ ÀWỌN NẸTÍWỌŞKÍ BÍI CANADIAN BLACK FARMERS ASSOCIATION FÚN ÀWỌN İRÒYÌN TUNTUN LÓRÍ ÀWỌN ÀKÓKÒ İRÀN LỌWỌ, ÀWỌN İKÀNNÌ İKÀNNÌ, ÀTI ÀWỌN ÀNFÀÀNÍ ALÁBÁŞİŞE PỌ.

- TD Black Entrepreneur Program: <https://stories.td.com/>
- BDC Inclusive Loan: <https://www.bdc.ca/en>
- Black Opportunity Fund: <https://blackopportunityfund.ca>
- Fair Finance Fund (ON): <https://www.fairfinancefund.org>
- Futurpreneur Black Startup Program: <https://futurpreneur.ca/en/>

Àwọn ohun tó şe pàtàkì fún işe àgbẹ:

- FCC: Starter Loans, AgExpert Software: <https://www.fcc-fac.ca>
- AgriDiversity Program: <https://agriculture.canada.ca>
- AgriMarketing, AgriAssurance, AgriInnovate (Sustainable CAP): <https://agriculture.canada.ca/>

AWỌN ETO IŞOWO ATI ATILÉYÌN-ARA DUDU PATAKI

Ètò Ìwòsì Credit TD Black Entrepreneur

Egbé Banki TD ti şe ifilọlẹ Eto Ìwòsì Credit Credit Black Entrepreneur lati pese iwọlẹ deede si inawo, atileyin, ati ẹkọ inawo fun awọn işowo ti awọn dudu ni. Eto naa nfunni ni awọn aşayan kirẹditi ti o rọ ati atileyin iyasọtọ nipasẹ awọn oluřakoso akọlẹ pataki ati awọn ẹgbẹ agbegbe. (<https://stories.td.com/ca/en>)

Owo Isuna ododo

Owo Isuna ododo jẹ inawo isuna awujọ ti a yasọtọ si atileyin fun ẹka ounjẹ ati oko agbegbe Ontario. O nfunni awọn awin lati \$20,000 si \$200,000 si awọn ile-işẹ awujọ ounjẹ ati oko agbegbe, pẹlu imọran nipasẹ Eto Iranlọwọ REAL. (<https://www.linkedin.com/company/fairfinancefund/>)

Owo İşowo Idagbasoke İşowo ti Kanada (BDC)

Awin İşowo ti o kun fun Awọn işowo ti o kun fun Awọn işowo ti o kere ju \$350,000 ni ti inawo si awọn işowo ti o kere ju 51% ni ati ti awọn obinrin, awọn oniřowo abinibi, tabi awọn oniřowo dudu dari. Awin naa ni inawo ti ifarada, ko si ibeere tabi awọn idiyele lododun, ati aşayan lati fi awọn sisanwo akọkọ silẹ fun oşu 24. (<https://www.bdc.ca/en/financing/inclusive-entrepreneurship-loan>)

Ètò Ìřòwò Aláwò Dúdú (BEP)

BEP ti ijọba Kánádà jẹ àjọşepọ láàárín ijọba àpapọ, awọn àjọ işòwò tí awọn aláwò dúdú n darí, àti awọn ilé işẹ işúná owó. Ó ní nínú:

- Àpò Ìnawó Aláwò Dúdú: Ó n fún awọn oniřòwò dúdú àti awọn oniřòwò ní gbogbo Kánádà ní owó gbèsè tó tó \$250,000.
- Àpò Ìnawó Aláwò Dúdú: Ó n şetílẹyìn fún awọn àjọ işòwò tí awọn aláwò dúdú n darí láti pèsè ìtòşónà, ètò işúná owó, àti idánilẹkọyọ işòwò.
- Àpò Ìmọ İşòwò Aláwò Dúdú: Ó n şe iwádií lórí işòwò Aláwò Dúdú ní Kánádà. (<https://ised-isde.canada.ca/site/ised/>)

Ajo Owó Ànfaàní Aláwò Dúdú (BOF)

Àjọ BOF n gbiyànjú láti mú àlàáfíà àwùjọ àti orọ ajé awọn agbègbè dúdú ti Canada sunwọn síi nípa şíşe ìranlọwọyọ fún awọn ilé işẹ tí awọn dúdú n darí. Ó n pèsè awọn awin işòwò tí a kò lè san padà tó \$2,000, ó sì n şe àtilẹyìn fún onírúurú ètò láti gbé ifowósowọpọ orọ ajé lárugẹ. (<https://www.cibc.com/en/business/banking-for-black-owned-businesses.html>)

Ètò Ìbèrẹ Oniřòwò Aláwò Dúdú ti Futurpreneur

A şe àgbékalẹ rẹ fún awọn oniřòwò Aláwò Dúdú tí wọn wà láàárín ođún 18 sí 39, ètò yíí n fúnni ní:

- Awọn owó gbèsè láti \$5,000 sí \$60,000
- Ođún méjì ti ìtòşónà
- Awọn ànfaàní ibánisòrọpọ àti awọn ohun èlò işòwò (<https://stacktx.com/top-10-grants-for-canadian-black-owned-businesses-in-2025/>)

Ètò Oniřòwò Adúláwò RBC

Royal Bank of Canada (RBC) n pèsè awọn owó awin tó tó \$250,000 fún awọn oniřòwò Adúláwò. Ètò náà n fé láti ran awọn oniřòwò aláwò dúdú lọwọ láti mú kí işẹ náà gbòrò sí i, láti san owó ìbèrẹ, àti láti dúró şinşin nínú ináwó. (<https://stacktx.com/top-10-grants-for-canadian-black-owned-businesses-in-2025/>)

ÈTÒ ÌNÁWÓ ÀTI ÀTILÉYÌN FÚN ÀWỌN ỌWỌ DÚDÚ PÀTÀKÌ - TẸ SÍWÁJÚ

BKR Capital – Black-Led Venture Capital Fund

BKR Capital ni owo-ori olu-owo akọkọ ti Canada ti o dojukọ lori idoko-owo ni awọn ile-iṣe tuntun ti awọn dudu dari, paapaa ni apakan imọ-ẹrọ. (<https://stacktx.com/top-10-grants-for-canadian-black-owned-businesses-in-2025/>)

Awọn Eto Itumọ-ẹrọ Dudu ti DMZ

Ile-iṣe imọ-ẹrọ ti Yunifasiti Metropolitan ti Toronto, DMZ, n funni ni imọran, isopopọ, ati atilẹyin idagbasoke iṣowo, pataki fun awọn ile-iṣe tuntun ti imọ-ẹrọ. (<https://stacktx.com/top-10-grants-for-canadian-black-owned-businesses-in-2025/>)

Ẹgbẹ Awọn Iṣowo Dudu

Ẹgbẹ yii n pese awọn aye ifunni oriṣiriṣi fun awọn iṣowo ti awọn dudu ni, ni ero lati ṣe atilẹyin fun idagbasoke ati idagbasoke wọn. (<https://stacktx.com/top-10-grants-for-canadian-black-owned-businesses-in-2025/>)

ÀWỌN ÈTÒ ÌNÁWÓ PÀTÀKÌ FÚN IṢẸ ÀGBẸ

▣ **Farm Credit Canada (FCC)**

FCC jẹ ilé-iṣẹ iṣẹ àpapọ Crown tí a yà sọtò láti ṣe ìrànlọwọ fún iṣẹ-àgbẹ ilẹ̀ Canada pèlú onírúurú àwọn ònà ìnawó:

- Àwìn Àkóbèrè: Ó n fún àwọn àgbẹ tuntun tí wọn jẹ ọmọ ọdún 18 àti jù bẹ̀ẹ̀ lẹ̀ ní \$150,000 láti bẹ̀rẹ̀ iṣẹ̀ wọn tàbí láti mú kí iṣẹ̀ wọn gbòòrò sí i. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture/starter-loan>)
- Àwìn Àgbẹ̀ Ọ̀dọ̀: Àwọn ònà ìnawó tí a ṣe fún àwọn àgbẹ̀ tí kò tìi pé ọmọ ọdún 40 láti ṣètíléyìn fún ifẹ̀sí iṣẹ̀ àti ètò itẹ̀lẹ̀. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture?>)
- Ìnawó Àkóbèrè: Ó n pèsè tó oṣù 18 láti sanwó fún àwọn ohun èlò bí irúgbìn, ajílẹ̀, àti epo, èyí tí ó n ran lẹ̀wọ̀ láti ṣàkóso iṣàan owó. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture/inputs>)
- Ìnawó Ẹ̀rọ̀: Àwọn òfin tó rọ̀rùn láti ra ohun èlò tuntun tàbí ohun èlò tí a ti lò, pèlú àwọn àṣàyàn fún isanwó láísí isanwó lórí àwọn àwìn tí kò tó \$100,000. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture/finance-equipment>)
- Ìnawó Ẹ̀ranko: Àwọn ojútúú tí a ṣe àdáni fún ríra àwọn màlúù olùtójú ẹ̀ran àti itójú ẹ̀ran, nígbàkúgbà pèlú àwọn olùpèsè ẹ̀ran ọ̀sìn. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture/livestock>)
- Àwọn ojútúú Ayíká: Ìnawó fún àwọn iṣẹ̀ àgbékalẹ̀ tí ó mú kí idúróṣinṣin àyíká pò sí i lórí àwọn oko. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture>)
- Ìnawó fún Àwọn Obinrin Oníṣòwò: Ìrànlọwọ̀ fún àwọn obinrin nínú iṣẹ̀ àgbẹ̀ láti fi owó sí ọ̀jọ̀ iwájú wọn. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agriculture>)
- Àwọn owó àyípadà oko: Ìrànlọwọ̀ pèlú ètò àtẹ̀lẹ̀ àti gbígbé ìnì oko.
- Ìnawó fún Àwọn Ajé: Àwọn owó àwìn àti àwọn ohun èlò fún àwọn ilé-iṣẹ̀ tí ó n pèsè àwọn ohun èlò tàbí tí ó n fi iníyelórí kún iṣẹ̀ àgbẹ̀. (<https://www.fcc-fac.ca/en/financing/agribusiness>)
- Àwọn Iṣẹ̀ Lórí Ayélujára: Ṣàkóso àwọn owó àwìn FCC rẹ̀ ní irọ̀rùn láti ibikíbi, nígbàkúgbà. (<https://www.fcc-fac.ca/>)

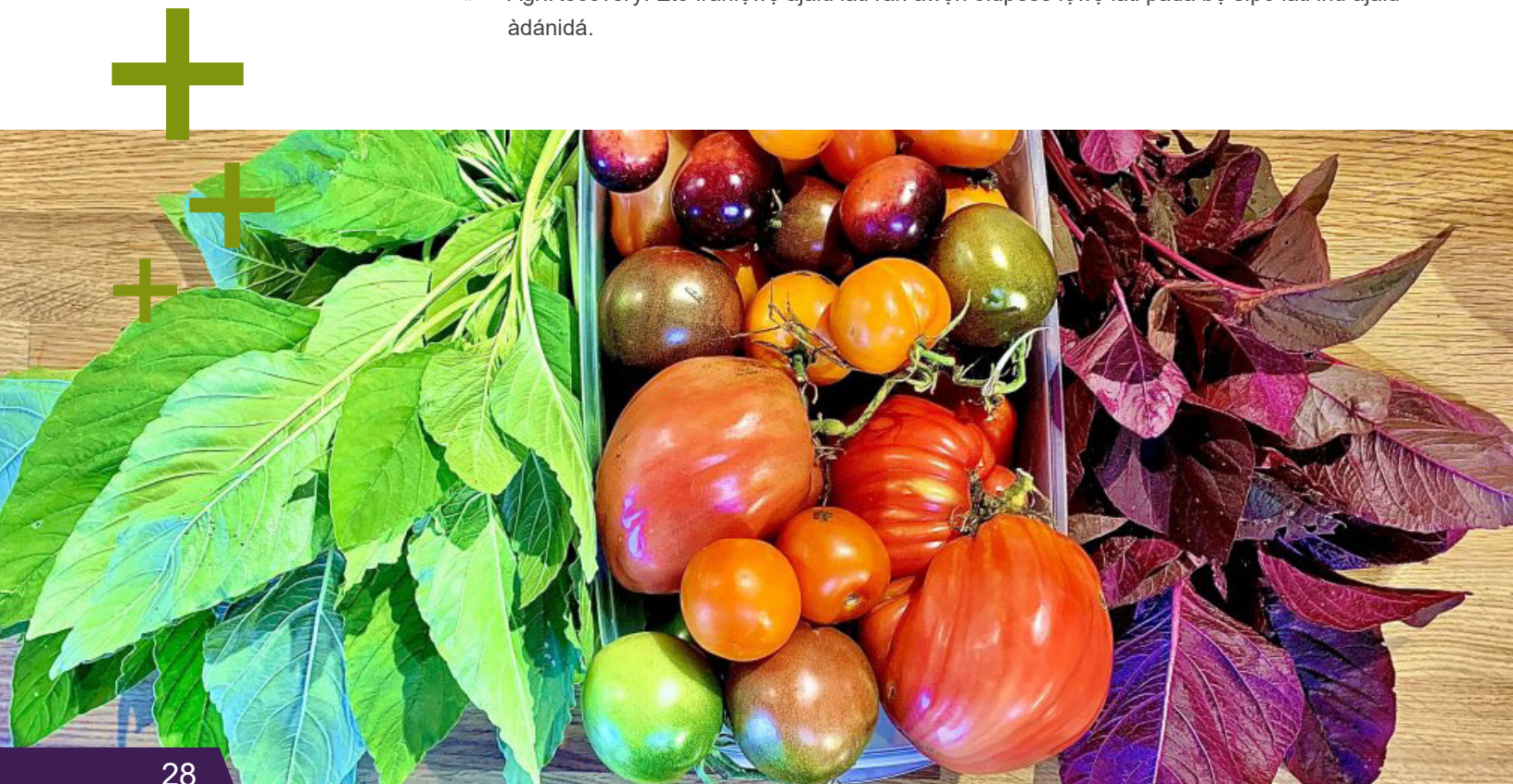

▶ **Àjọṣepò Àgbẹ Kánadá Tí Ó Lè Dúró (Àmì Àgbékalẹ Tí Ó Lè Dúró)**

Àdéhùn ọdún márùn-ún tó tó \$3.5 bílìọ̀nù láárin iṣọba àpapọ, iṣọba ipínlẹ, àti iṣọba agbègbẹ láti fún ẹka iṣẹ àgbẹ ní Canada lágbára àti láti mú kí ó gbilẹ sí. (<https://agriculture.canada.ca/sites/default/files/documents/2023-03/sustainable-cap-mar2023-eng.pdf>)

Àwọn ètò pàtàkì lábẹ iforúkọsílẹ̀ aládàáni:

- Ètò Iṣọkan Agri: Ó pèsè tó \$1 mílìọ̀nù láti ṣètíléyìn fún àwọn ẹgbẹ̀ tí kò ní àkójopọ̀ tó pọ̀ tó, tífí kan àwọn ará dúdú ará Kánadá, nínú iṣẹ̀ àgbẹ̀ nípasẹ̀ idánílẹ̀kọ̀ọ̀ àti àwọn ètò ikólẹ̀ agbára. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agridiversity>)
- Ètò AgriInnovate: Ó n pèsè àwọn owó tí a lè san padà tó \$5 mílìọ̀nù fún itajà àti gbígbà àwọn imọ̀ ẹ̀rọ tuntun nínú iṣẹ̀ àgbẹ̀. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agriinnovate>)
- Ètò AgriAssurance: Ó n ṣe irànlọ̀wọ̀ fún àwọn ilé-iṣẹ̀ kékeré àti áárin ní ṣíṣe àwọn ètò idánílọ̀jú láti bá àwọn ohun tí ojà àti ilàna béèrè mu. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agriassurance-small-medium-sized-enterprises-component>)
- Ètò AgriMarketing: Ó n pèsè tó \$10 mílìọ̀nù lááárin ọdún márùn-ún láti ran àwọn olùpèsè àti àwọn olùṣe iṣẹ̀ lówọ̀ láti fẹ̀ sí àwọn ojà tuntun àti láti mú kí àwọn ojà jáde pọ̀ sí i. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agrimarketing>)
- Ètò AgriCompetitiveness: Ètè láti mú kí ẹka iṣẹ̀ àgbẹ̀ lágbára sí i nípasẹ̀ àwọn iṣẹ̀ tí ilé iṣẹ̀ n ṣe. (<https://agriculture.canada.ca/en/programs/agricompetitiveness>)
- Àwọn ètò iṣàkóso ewu iṣòwò:
  - » AgriStable: Ó n ṣe irànlọ̀wọ̀ nígbà tí àwọn olùpèsè bá ní iṣòro ifaséyìn nlá.
  - » AgriInvest: Ó n ṣe irànlọ̀wọ̀ láti ṣàkóso idínkù owó oṣù.
  - » AgriInsurance: Ó n ṣe idánílọ̀jú owó tí a pín sí àwọn ewu àdánidá.
  - » AgriRecovery: Ètò irànlọ̀wọ̀ àjálù láti ran àwọn olùpèsè lówọ̀ láti padà bọ̀ sípò láti inú àjálù àdánidá.

Ìparí

Şişedá ètò títà àti pínín tó dára fún àwọn èso tó bá àşà mu kí í şe nípa işe àgbékalẹ nikan, ó jẹ nípa sísoṣò mò àşà, fífún àwọn agbègbè lágbára, àti şişedá àwọn ànfààní fún ọ̀rọ̀ iran. Nípa lílòye ọ̀jà àti àyíká ilàna ní Canada, àwọn àgbẹ̀ dúdú lè gbèrú kí wọn sì mú iyípadà tó şe pàtàkì wá sí ilẹ̀ işe àgbẹ̀ ní Canada.

Fún àwọn ohun èlò mírán, şèbẹ̀wò sí: <https://canadianblackfarmers.ca/resources>

RÁNTÍ, ÌTỌ̀SỌ̀NÀ WA KÒ DÚRÓ PẸ̀LÚ ÀWỌ̀N ÌTỌ̀SỌ̀NÀ OHUN ÈLÒ WA

Ẹ̀ le kàn sí wa fún igbímọ̀ràn 1:1, inú wa yòò sì dùn láti ràn yín lẹ̀wọ̀ láti ta ọ̀jà àti pín àwọn ọ̀jà oko yín ní Kánádà!

Kan si wa!

Lóri ayélujára: <https://canadianblackfarmers.ca>
Ìmeeli: info@canadianblackfarmers.ca

CANADIAN BLACK
FARMERS ASSOCIATION